

В. В. Голіна, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, головний науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

С. С. Шрамко, науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ВПЛИВ КЛАСИЧНОЇ КРИМІНОЛОГІЇ НА КРИМІНОЛОГІЧНУ ПОЛІТИКУ СЬОГОДЕННЯ¹

Постановка проблеми. Класичні ідеї будь-якої науки, у тому числі кримінології, не вмирають. При певних умовах розвитку цивілізації, з урахуванням новітніх наукових досягнень, ідеї, втілені в оригінальних теоріях, відроджуються, перевіряються, модернізуються і стають основою для розробок сучасних уявлень про предмет науки. Це стосується і кримінології, яка сформувалася як наука протягом кінця XIX–XX століть і яка, використовуючи різні методологічні підходи – теорію раціонального вибору злочинцем своєї поведінки (Беккарія, Бентам, Фейєрбах); теорію кримінальної антропології (Ломброзо); теорію позитивізму (Феррі, Дюркгейм, Сатерленд), – намагалася дати пояснення й заходам запобігання злочинності. На нашу думку, ці три головні школи складають класичну кримінологію. Численними емпіричними розвідками й експериментами досліджувалася провідна ідея класичної кримінології – ступінь свободи волі, яка, до речі, є підставою кримінальної відповідальності сучасного кримінального права. Свобода волі людини, у тому числі кримінально мотивованого раціонального злочинця, все ж таки залежить від дії на неї зовнішніх і внутрішніх чинників, впливаючи на які шляхом обмеження їх прояву, можна контролювати злочинну поведінку і тим самим зменшувати масштаби її реалізації. Класична кримінологія у більшості своїх кримінологічних теорій «захоплювалася» дослідженнями

глобальних, нерідко абстрактних причин злочинності, пошуками глибинних соціально-економічних, соціобіологопсихологічних витоків злочинної поведінки, що, по суті, відривало кримінологію від нагальних потреб ефективної протидії реальній злочинності, виклики якої з роками ставали і стають все більш суспільно небезпечними. Виникає необхідність дослідження запобіжних напрацювань класичної кримінології для того, щоб, використовуючи (частково або повністю) їх запобіжний потенціал, створити теоретико-прикладні концепції «швидкого реагування» на криміногенні чинники, що сприяють злочинним проявам. Однією з таких концепцій є стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів у сучасному оновленому її розумінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання кримінологічних ідей класичної школи кримінального права та кримінології для створення нових концепцій запобігання і протидії злочинності досліджувалася у роботах вітчизняних і зарубіжних кримінологів О. Бандурки, В. Батиргарєєвої, О. Ведернікової, Д. Гарланда, Я. Гілінського, О. Гуринської, В. Голіни, В. Дрьоміна, Р. Кларка, Л. Коена, М. Колодяжного, О. Костенка, О. Литвинова, Р. Ньюмана, О. Петренка, Л. Радзиновича, М. Фелсона, С. Іншакова, Д. Янга та ін. Однак питання пристосування класичних прикладних методик до комплексу заходів сучасної

¹ *Примітка.* Стаття написана у межах розробки фундаментальної теми «Стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів: теорія та практика», яка досліджується фахівцями НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів розглядається вперше.

Мета статті. Дослідити можливість використання запобіжного потенціалу заходів запобігання злочинам і злочинності, сформульованих у працях класичної кримінології, до сучасних превентивних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Злочинність та її різноманітні прояви супроводжували людство завжди¹. І на кожному етапі його існування виникли, залежно від рівня цивілізації, різні за концепціями пояснення злочинності, її причин й умов, особи злочинця, теорії позитивного впливу на злочинність з метою поступового її скорочення або навіть узагалі усунення в перспективі із суспільного буття. Перше, що звертає на себе увагу при ознайомленні з цими теоріями й ідеями, які згодом були об'єднані наукою кримінологія і стали класичними, так це еkleктизм. Як вважає професор Д. Гарланд, сучасна кримінологія – це складна, еkleктична, міждисциплінарна наука².

Еkleктизм, еkleктик (від гр. – вибраний, обирати) – відсутність єдності, цілісності, послідовності в переконаннях, теоріях³. Нерідко цей термін вживається з відтінками негативу, несумісності та безпринципності. Разом із тим, погоджуючись із Д. Гарландом, слід зауважити, що еkleктизм притаманний будь-якій науці, котра, як і кримінологія, намагалася і намагається століттями осмислити і пояснити таке складне явище, як злочинність, її детермінанти, особу злочинця, жертви тощо. До істини немає стовпового шляху. Злочинність не слід розуміти як щось органічно ціле. Вона існує незалежно від кримінального законодавства, але будучи зафіксованою відповідним кримінально-правовим актом, перетворюється у певне явище як течія усередині законослухняного життя людей. Інакше кажучи, зовнішньо це явище складається із сукупності суспільно небезпечних вчинків (кримінальних правопорушень і правопорушників), які мають різну природу походження, соціальні і біологічні особливості, мотиви, цілі і засоби їх вчинення, просторове поширення тощо. Пояснити їх на індивідуальному рівні, а тим більше їх хаотичну множинність, територіальну специфіку,

глибинні причини кримінальної мотивації, однією теорією неможливо.

Дев'ятнадцяте століття, на думку В. С. Овчинського, позначилося біотехнологічною революцією, що ставить на порядок денний переосмислення всіх фундаментальних основ розуміння природи людини, її поведінки, у тому числі й злочинної. Кримінологія, яка взяла за основу пояснення людської злочинної поведінки соціальні чинники, котрі завели її в глухий кут, залишивши осторонь біологічні чинники, сутність яких до цього часу не розкриті, і саме науково-технічна революція підводять людство до вступу у вік біології⁴. Л. В. Корочкин наводить приклад, що до недавнього часу непохитною була педагогічна аксіома, відповідно до якої людина – виключно продукт виховання, за допомогою якого можливо створювати будь-яку «продукцію» з первинного, абсолютно однакового «людського матеріалу». Але генетики стверджують, не лише фізичні але й психологічні властивості зумовлені генетично і лише частково піддаються впливу середовища і зовнішній корекції⁵. Далі автор відмічає, що у закоренілих злочинців, особливо у вбивць, часто трапляються характерні відхилення у розвитку нервової системи. Перш за все у них нерозвинений мозок, що знаходить відображення у малому розмірі голови, низькому лобі, маленьких, глибоко посаджених очах. При цьому, як правило, помітна величезна щелепа. Є ще одна специфічна властивість: концентрація нервових рецепторів на одиницю площі тіла і відповідно больова чутливість у них різко понижені порівняно з нормальними людьми. Вони здатні виконувати деякі дії, котрі пересічна людина не в змозі зробити, як-от: зашити собі рота нитками або прибити своє тіло цвяхами до стільця, щоб не виходити на роботу, або відрубати власну руку, щоб бути обраними ватажком банди. Їм взагалі не боляче!⁶ На переконання Л. В. Корочкина, цим пояснюється й особлива жорстокість при багатьох убивствах, коли злочинець не розуміє, що відчуває жертва, якій він завдає численних поранень. Отже, такі властивості людини/злочинця зумовлені генетично⁷.

Ми наводимо ці приклади і думки з однією метою – показати, що кримінологічний еkleктизм у поясненні природи злочинного (а іншого

¹ Антонян Ю, *Преступность в истории человечества* (Норма: ИНФРА-М 2012) 5

² Garland D, *Of Crimes and Criminals: The Development of Criminology in Britain: The Oxford handbook of criminology* (1994) 26

³ Лохина И В, Локшиной С М и др (ред), *Словарь иностранных слов. Изд. 6-е, перераб. и доп* (Советская энциклопедия, 1964) 741

⁴ Овчинский В, *Криминалогия и биотехнологии* (Норма 2012) 8,9

⁵ Корочкин Л, 'В лабиринтах генетики' (1999) 2 Новый мир 118, 117

⁶ Корочкин Л В

⁷ Корочкин Л В; Овчинский В, 'Прирожденные убийцы все-таки существуют' (2004) 26 Огонёк 14

не існує) не перешкоджає запозиченню з арсеналу основних кримінологічних теорій тих ідей і заходів запобігання злочинності, які можна використати для створення нових і вдосконалення «діючих» мобільних моделей теоретико-прикладних методик безпосереднього реагування на злочинні виклики.

З метою упорядкування (відповідно до потреб нашого дослідження) різних теорій і підходів до скорочення злочинності доцільно їх класифікувати на дві групи: радикальні і помірковані.

Радикальний підхід до реагування на злочинність вирішує проблему шляхом або впливу на біологічні і психологічні детермінанти злочинної поведінки, або пов'язуючи її скорочення і навіть ліквідацію з революційними змінами існуючого капіталістичного устрою і побудовою комуністичного суспільства, відмінними ознаками якого, на думку прихильників цього підходу, є гуманізм і відсутність внутрішньої потреби до вчинення злочинів, що створює можливість поступового виключення злочинності із суспільного буття.

Концепцію біологічного детермінізму представляє антропологічна школа кримінології, ідеї якої про вродженого злочинця знайшли відображення в теоріях розумової відсталості злочинців, конституціональної схильності до злочину, хромосомної аномалії, генетичної зумовленості злочинної поведінки, психоаналітичної теорії хронічної дезадаптованості злочинця, небезпечного стану та ін. Ці теорії висвітлені у численних публікаціях¹.

Методи впливу на злочинність, які розроблялися і які, мабуть, ще будуть розроблятися вченими цього напрямку, як правило, спрямовані на радикальну корекцію особистості реальних або потенційних злочинців. До них можна віднести, зокрема: нейтралізацію за допомогою хімічних препаратів гормонів, що викликають у людини агресію; виявлення серед підлітків і дітей віком від 6 до 15 років тих, що схильні до вчинення злочинів; розміщення потенційних злочинців у спеціальних таборах із метою прищеплення їм суспільно корисних норм поведінки; кастрація і стерилізація злочинців, які вчинили сексуальні злочини; тюремне ув'язнення особливо небезпечних злочинців на невизначений строк; запровадження психоаналітич-

них методик у практику пенітенціарних установ; введення корекційної антикриміногенної системи заходів, головним чином, медико-психіатричного характеру (скажімо, електрошок, лоботомія², таламотомія, медикаментозна і хірургічне втручання в мозок людини, модифікація поведінки, дистанційне керування емоційним станом, зміна зовнішнього вигляду за допомогою пластичних операцій та ін.). При цьому яскраво проглядається ідея скорочення або приборкання особливо небезпечних видів проявів злочинності способом зменшення агресивної поведінки і сексуальних потягів. Генетичні дослідження сучасності і недалекого майбутнього дають надію на досягнення нового рівня регуляції людської поведінки. Вважаємо, що окремі ідеї і прикладні методики антропологічного напрямку запобігання тим чи іншим різновидам злочинів³ можуть бути використані в наборі комплексу заходів зменшення можливостей вчинення злочинів. Однак суттєвого впливу на кримінологічну політику антропологічний напрям запобігання злочинності поки що не справив.

Поява марксизму відіграла значну роль для розробки радикальних підходів до впливу на злочинність. Тобто радикальна марксистська кримінологія порушувала питання про те, що рішучим засобом боротьби зі злочинністю може бути тільки радикальна (революційна, а не реформаторська) трансформація суспільства, радикальне оновлення соціальних інститутів, перехід суспільства від капіталізму до соціалізму і комунізму, в якому не буде мати місце існування докорінних причин злочинності (експлуатація мас, нужда і злидні). І. І. Карпець, відомий радянський криміналіст і кримінолог, називав три головні загальні причини злочинності в СРСР: 1) історична зумовленість соціальних явищ, до яких належить і злочинність; 2) дія об'єктивного закону відставання свідомості від буття, що знаходить своє конкретне відбиття в наявності різних пережитків у свідомості і поведінці людей; 3) наявність і негативний вплив існуючої поряд із соціалізмом антагоністичної

² Уперше операцію лоботомії зроблено у 1935 р. під керівництвом португальського нейропсихіатра Егаша Моніша. За допомогою такої операції вдалося зменшити агресивність деяких осіб. За цей успіх Е. Моніш одержав Нобелівську премію. Окрім низької ефективності цього методу його суттєвим недоліком є практично повне знищення особистості людини. Див.: Фокс В, *Введение в криминологию* (Прогресс 1980) 312

³ *Примітка.* Наприклад, ідеться про електроенцефалографію, нейрохірургію, кастрацію та ін. для лікування психічних розладів, агресивної поведінки, сексуальних злочинів тощо.

суспільно-економічної формації¹. Разом із тим радянськими кримінологами визнавалися конкретні, притаманні соціалізму, причини й особливо умови вчинення злочинів. У зв'язку з цим ставилося завдання перед теорією кримінології в інтересах практики запобігання злочинності глибокого дослідження умов злочинності – негативних соціальних явищ, внаслідок взаємодії яких виникають видові (характерні для певного виду злочинів) криміногенні ситуації, що реалізуються в конкретних життєвих обставинах. Саме вони, впливаючи на криміногенні риси індивіда, негативно впливають на мотивацію його поведінки, сприяють вибору ним злочинного варіанта поведінки, а також на вчинення злочину. Важливо визначити до кожного виду злочинів основні типи криміногенних ситуацій, розробити заходи щодо запобігання їх виникнення або нейтралізації². По суті, це були ідеї скорочення злочинності способом усунення різних за належністю конкретно визначених місцевих умов, які мотивують злочинні наміри індивіда і які у подальшому використовуються ним при вчиненні злочинів (квартирні та кишенькові крадіжки, розбої, грабежі та ін.). До речі, у зарубіжній кримінології в ці ж роки (70–80 рр. ХХ ст.) посилено розвивалася ідея скорочення злочинним проявам на місцевому рівні шляхом зменшення можливостей вчинення злочинів. Для подолання глибинних причин злочинності, причин і умов конкретних її злочинних проявів були закладені теоретичні основи запобігання злочинності, якими передбачалися напрями і заходи загальносоціального і спеціально-кримінологічного характеру³, котрі частково можуть бути використані для створення мобільних прямих стратегій комплексу заходів, спрямованих на обмеження і навіть усунення безпосередніх умов вчинення злочинів. Радикальна радянська політика ліквідації злочинності у найближчому майбутньому, а поряд із нею «нова», «критична» чи «радикальна» зарубіжна кримінологія (Велика Британія, США) не відкидали створення реальних програм (стратегій), спрямованих на посилення соціального контролю над злочинністю⁴. Однак по-

точних нагальних проблем запобігання злочинам вони не вирішували.

Помірквану, тобто розсудливу, раціоналістичну кримінологію представляє соціологічний (позитивістський, утилітарний) напрям, яким охоплюється низка найбільш відомих у науці теорій і концепцій осмислення і пояснення природи злочинного, особистості злочинця, ролі навколишнього середовища і кримінальної субкультури, місцевих умов, що викликають кримінальну мотивацію, а також розробка шляхів мінімізації злочинних проявів. До них належать: теорія множинності факторів; теорія соціального захисту від суспільно небезпечних елементів; теорія аномії; теорія конфлікту культур, стигми, теорія диференціальної асоціації; віктимологічні теорії та ін. Соціологічна школа кримінології базується на позитивістському методі. Позитивізм у кримінології, за думкою Е. Феррі – це застосування експериментальних досліджень при вивченні злочинів і покарання з метою поживлення абстрактної юридичної техніки свіжими спостереженнями, які здійснюються антропологією, статистикою, психологією, тюрмоведенням і соціологією. Звертаючись до мудрості державних діячів, він закликав не обмежуватися при зіткненні з явищами соціальної патології створенням нових покарань або підвищенням старих; вона (мудрість) повинна допомагати відшукувати причини злочинності, знищувати їх, надавати їм інший напрям або послабляти їх дію. До числа еквівалентів покарання Е. Феррі відносив, зокрема: обмеження монополії, зниження тарифів для скорочення контрабанди, обмеження виготовлення і продажу алкоголю, підняття рівня життя, заміну паперових грошей металевими для ускладнення фальшивомонетництва, установлення відповідно до нормальних потреб чиновників окладів для обмеження корупції, планування вулиць, які утруднюють непомітний напад, забезпечення нічного освітлення, улаштування нічних притулків, приміщень для швейцарів у під'їздах домів як засіб запобігання квартирним крадіжкам, удосконалення механізмів дверних замків, застосування рентгєнівських променів при огляді багажу, спрощення законодавства, розвиток шкільної освіти і системи громадянського виховання, заборону жорстоких видовищ, ліквідацію дитячої безпритульності і бездоглядності, патрулювання як запобіжний захід присутності й мобільності поліції у громад-

ние преступности в СССР (вопросы теории) (Вища школа, 1976) 161–162

¹ Карпец И, *Проблемы преступности* (Юрид лит 1969) 51–59

² Антонян Ю М, Жалинский А Э, Звирбуль В К и др, *Теоретические основы предупреждения преступности* (Юрид лит, 1977) 7–8

³ Звирбуль В К, Кудрявцев В Н, Карпец И И, Коробейников Б В, *Курс советской криминологии: Предупреждение преступности* (Юрид лит, 1986) 3–22

⁴ Ведерникова О, *Теория и практика борьбы с преступностью в Великобритании* (Рос. Криминолог асоц 2001) 126–143; Жалинский А, *Специальное предупрежде-*

ських місцях та ін.¹ Відповідаючи на критику своєї так званої «синтезованої» теорії кримінальної соціології, автор зауважує, що еквіваленти покаранню зовсім не призначені зробити неможливим вчинення будь-якого злочину – це ж абсурд! Мета їх – послабити причини й умови, які сприяють його виникненню, у такий спосіб скоротити злочинні можливості². Соціологічні ідеї і заходи скорочення можливостей вчинення злочинів мали суттєве значення для розвитку в кримінології нових підходів, які можна об'єднати під назвою теорії раціонального вибору³ злочинцем своєї злочинної поведінки, що раціонально використовує місцеві умови для «успішного» здійснення злочинного наміру, і які справили серйозний вплив на кримінологічну теорію і практику боротьби зі злочинністю. Сучасна кримінологія повинна змусити кримінологічну політику нашої країни змінити вектор запобігання і протидії злочинності: від громіздких і об'єктивно нереальних програм усунення глибинних причин і умов злочинності до мобільних, нагальних на місцевому рівні стратегій впливу на безпосередні причини й умови (не обов'язково специфічних для певної території) вчинення конкретних (часто стандартних) злочинів. Однією з таких стратегій є стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів, яка була рекомендована Сьомим Конгресом ООН із запобігання злочинності і поведженню з правопорушниками (1985, Мілан) до впровадження в національні стратегії запобігання та протидії злочинності. Конгресом зазначалося, що зараз неможливо за допомогою будь-якого одного

засобу вирішити складну проблему злочинності. Тому засоби і заходи мають бути такими ж різноманітними, як і сама проблема, на яку вони спрямовані. Водночас, необхідно визнати колективний, тобто комплексний характер діяльності щодо запобігання злочинності. Ці заходи слід доповнювати науковими дослідженнями, котрі можуть сприяти успіху здійснення різних програм і заходів⁴.

Висновки. Підсумовуючи викладене зазначимо, що ідеї і положення класичної кримінології щодо пояснення причин й умов злочинності та її окремих проявів, а також напрямів і заходів їх запобігання вплинули на розвиток сучасних теорій і концепцій контролю над злочинністю, що відобразилося на кримінологічній політиці багатьох держав. Розробки класичної кримінології покладені у низку запобіжних стратегій, наближених до нагальних потреб сучасної практики боротьби зі злочинністю, зокрема, у стратегію зменшення можливостей (безпосередніх причин і умов) вчинення злочинів. Нами стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів мислиться як відкрита мобільна комплексна система модернізованих потребами сьогодення плідних ідей, різних за природою наукового пошуку напрямів і заходів класичної кримінології, подальша розробка й інтеграція яких у науку і практику запобігання і протидії злочинності (з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду) на національному рівні має стати головним вектором кримінологічної політики в Україні.

¹ Ферри Э, 51, 273–303.

² --, 51, 273–303

³ Гуринская А. Развитие теории рационального выбора в зарубежной криминологии и ее влияние на уголовную политику (2010) 120 Извест Рос гос пед ун-та им А И Герцена 203–216

⁴ New dimensions of criminality and crime prevention in the context of development: challenges for the future. Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders Milan, Italy 26 August – 6 September 1985; Голина В В (ред), Конгрессы ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию: сб материалов в 3 кн (Ред журн «Право України», 2013) Кн 2

REFERENCES

List of legal documents

1. New dimensions of criminality and crime prevention in the context of development: challenges for the future // Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders Milan, Italy 26 August – 6 September 1985

Bibliography

Authored books

1. Antonyan Yu, *Prestupnost' v istorii chelovechestva* [Crime in the history of mankind] (Norma: INFRA-M, 2012) (in Russian)
2. Antonyan YU M, ZHalinskij A E, Zvirbul' V K i dr, *Teoreticheskie osnovy preduprezhdeniya prestupnosti* [Theory of Crime Prevention](YUrid lit, 1977) (in Russian)
3. Chubinskij M, *Ocherki ugolovnoj politiki: ponyatie, istoriya i osnovnye problemy ugolovnoj politiki kak sostavnogo elementa nauki ugolovnogo prava* [Essays on criminal policy: the concept, history and main problems of criminal policy as an integral element of the science of criminal law] (INFRA-M, 2008) (in Russian)

4. Inshakov S, *Zarubezhnaya kriminologiya* [Foreign criminology] (INFRA-M, 1997) (in Russian)
5. Ferri E, *Ugolovnaya sociologiya* [Criminal Sociology] (INFRA-M, 2005) (in Russian)
6. Foks V, *Vvedenie v kriminologiyu* [Introduction to Criminology] (Progress, 1980) (in Russian)
7. Garland D. *Of Crimes and Criminals: The Development of Criminology in Britain: The Oxford handbook of criminology* (1994) (in English)
8. Karpec I, *Problemy prestupnosti* [Crime issues] (YUrid lit, 1969) (in Russian)
9. Lombrozo Ch, *Prestupnyj chelovek* [Criminal man] (Eksmo, 2005) (in Russian)
10. Ovchinskij V, *Kriminologiya i biotekhnologii* [Criminology and biotechnology] (Norma, 2012) (in Russian)
11. Vedernikova O, *Teoriya i praktika bor'by s prestupnost'yu v Velikobritanii* [Theory and practice of fighting crime in the UK] (Ros kriminolog asoc, 2001) (in Russian)
12. Zhalinskij A, *Special'noe preduprezhdenie prestupnosti v SSSR (voprosy teorii)* [Special crime prevention in the USSR (theory issues)] (Vishcha shkola, 1976) (in Russian)
13. Zvirbul' V K, Kudryavcev V N, Karpec I I, Korobejnikov B V, *Kurs sovetskoj kriminologii: Preduprezhdenie prestupnosti* [Soviet Criminology Course: Crime Prevention] (YUrid lit, 1986) (in Russian)

Edited books

14. Golina V V (red), *Kongressy OON po preduprezhdeniyu prestupnosti i ugolovnomu pravosudiyu: sb materialov v 3 kn* [UN congresses on crime prevention and criminal justice: collection of materials in 3 books] (Red zhurn «Pravo Ukraїni», 2013) Kn 2 (in Russian)
15. Lohina I V, Lokshinoj S M i dr (red.), *Slovar' inostrannyh slov. Izd. 6-e, pererab. i dop* [Dictionary of foreign words. Ed. 6th, rev. and additional] (Sovetskaya enciklopediya, 1964) (in Russian)

Journal articles

16. Korochkin L, 'V labirintah genetiki' [In the maze of genetics] (1999) 2 Novyj mir 117, 118 (in Russian)
17. Ovchinskij V, 'Prirozhdennye ubijcy vse-taki sushchestvuyut' [Natural born killers still exist] (2004) 26 Ogonyok 14 (in Russian)
18. Gurinskaya A 'Razvitie teorii racional'nogo vybora v zarubezhnoj kriminologii i ee vliyanie na ugolovnyu politiku' [The development of rational choice theory in foreign criminology and its impact on criminal policy] (2010) 120 Izvest Ros gos ped un-ta im A. I. Gercena 216–203 (in Russian)

Голіна В. В., Шрамко С. С. Вплив класичної кримінології на кримінологічну політику сьогодення

Стаття присвячена дослідженню можливостей використання запобіжного потенціалу заходів запобігання злочинам і злочинності, сформульованих у працях класичної кримінології, до сучасних превентивних програм. Наводиться, що кримінологічний еkleктизм у поясненні природи злочинного не перешкоджає запозиченню із основних кримінологічних теорій ідей і заходів запобігання злочинності, які можливо використати для створення нових, а також удосконалення діючих стратегій реагування на злочинні виклики. Існуючі у науці теорії і підходи до скорочення злочинності класифіковано на дві групи: радикальні і помірковані.

Радикальний підхід до реагування на злочинність вирішує проблему шляхом впливу на біологічні і психологічні детермінанти злочинної поведінки або пов'язує її скорочення і навіть ліквідацію з революційними змінами існуючого капіталістичного устрою і побудовою комуністичного суспільства, відмінними ознаками якого, на думку прихильників цього підходу, є гуманізм і відсутність внутрішньої потреби до вчинення злочинів, що створює можливість поступового виключення злочинності із суспільного буття. Концепцію біологічного детермінізму представляє антропологічна школа кримінології, ідеї якої про вродженого злочинця знайшли відображення в теоріях розумової відсталості злочинців, конституціональної схильності до злочину, хромосомної аномалії, генетичної обумовленості злочинної поведінки, психоаналітичної теорії хронічної дезадаптованості злочинця, небезпечного стану та ін.

Помірковану, тобто розсудливу, раціоналістичну кримінологію представляє соціологічний (позитивістський, утилітарний) напрям, яким охоплюється низка найбільш відомих у науці теорій і концепцій осмислення і пояснення природи злочинного, особистості злочинця, ролі навколишнього середовища і кримінальної субкультури, місцевих умов, що викликають кримінальну мотивацію. Це наприклад, теорія множинності факторів; теорія соціального захисту від суспільно небезпечних елементів; теорія аномії; теорія конфлікту культур, стигми, теорія диференціальної асоціації; віктимологічні теорії та ін.

Основні положення класичної кримінології щодо пояснення причин й умов злочинності та заходів їх запобігання вплинули на розвиток сучасних теорій і концепцій контролю над злочинністю, що відобразилося на кримінологічній політиці багатьох держав світу.

Ключові слова: стратегії, запобігання злочинності, класична кримінологія, радикальна кримінологія, раціоналістична кримінологія.

Голина В. В., Шрамко С. С. Влияние классической криминологии на криминологическую политику сегодняшнего дня

Статья посвящена исследованию возможностей использования предупредительного потенциала мер предупреждения преступлений и преступности, сформулированных в трудах классической криминологии, в современных превентивных программах. Приводится, что криминологический эклектизм в объяснении природы преступного не препятствует заимствованию из основных криминологических теорий идей и мер предупреждения преступности, которые можно использовать для создания новых, а также усовершенствование действующих стратегий реагирования на преступные вызовы. Существующие в науке теории и подходы сокращения преступности классифицированы на две группы: радикальные и умеренные.

Радикальный подход реагирования на преступность решает проблему путем воздействия на биологические и психологические детерминанты преступного поведения. Концепцию биологического детерминизма представляет антропологическая школа криминологии, идеи о врожденном преступнике которой нашли отражение в теориях умственной отсталости преступников, конституциональной предрасположенности к преступлению, хромосомной аномалии, генетической обусловленности преступного поведения, психоаналитической теории хронической дезадаптированности преступника, опасного состояния и др.

Умеренную или рассудительную, рационалистическую криминологию представляет социологическое (позитивистское, утилитарное) направление, которым охватывается ряд наиболее известных в науке теорий и концепций осмысления и объяснения природы преступного, личности преступника, роли окружающей среды и криминальной субкультуры, местных условий, вызывающих уголовную мотивацию. К примеру, теория множественности факторов; теория социальной защиты от общественно опасных элементов; теория аномии; теория конфликта культур, стигмы, теория дифференциальной ассоциации; виктимологические теории и др.

Основные положения классической криминологии, объясняющие причины и условия преступности и меры их предупреждения, оказали влияние на развитие современных теорий и концепций контроля над преступностью, что, в свою очередь, отразилось на криминологической политике многих государств мира.

Ключевые слова: стратегии, предупреждение преступности, классическая криминология, радикальная криминология, рационалистическая криминология.

Golina V. V., Shramko S. S. The influence of classical criminology on the criminological policy of today

The scientific paper is devoted to the study of using the opportunities of the preventive potential of crime prevention measures, proposed in the works of classical criminology, in the modern preventive programs. It is underlined, that criminological eclecticism in explaining of the crime's nature doesn't prevent borrowing from basic criminological theories of ideas and crime prevention measures, which can be used to create new and improve existing strategies to respond to criminal challenges. Existing theories and approaches to reducing crime are classified into two groups: radical and moderate.

The radical approach of reaction on crime solves the problem by influencing on the biological and psychological determinants of criminal behavior or link its reduction and even liquidation with revolutionary changes in the existing capitalist system and the construction of a communist society, which is characterized by humanism and the lack of an internal need to commit crimes, that makes it possible to gradually exclude crime from society. The concept of biological determinism is represented by the anthropological school of criminology, which ideas about the congenital offender are reflected in theories of mental retardation of criminals, constitutional predisposition to crime committing, chromosomal abnormalities, genetic conditioning of criminal behavior, psychoanalytic theory of chronic condition and chronic depression.

Moderate, in other words, rationalist criminology is represented by a sociological (positivist, utilitarian) direction, which covers a number of the most well-known in science theories and concepts of understanding and explaining the nature of the criminal, the identity of the offender, the role of environment and criminal subculture. Among these theories are: the theory of multiplicity of factors; theory of social protection from socially dangerous elements; theory of anomie; the theory of conflict of cultures, stigmas, the theory of differential association; victimological theories, etc.

The main points of classical criminology as for explaining the causes and conditions of crime and preventive measures of them had influenced on the development of modern theories and concepts of crime control, which is reflected in the criminological policy of many countries.

Keywords: strategies, crime prevention, classical criminology, radical criminology, rationalistic criminology.